

H.NURMATOV, N.NORXO‘JAYEV

MUSIQA

3-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 10-nashri

O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi
nashrga tavsiya etgan

G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent – 2016

UO'K 372.878(075)
KBK 85.31 ya 72
N 26

T a q r i z c h i l a r :

R.Abdullayev – O'zbekiston bastakorlar uyushmasining raisi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi, bastakor;

Z.Zokirova – Toshkent shahar Yunusobod tumanidagi 17- umumta'lim maktabning musiqa madaniyati fani o'qituvchisi;

U.Mirzahmedov – Toshkent viloyati Bo'stonliq tumani 2-umumta'lim maktabining musiqa madaniyati fani o'qituvchisi.

**Respublika maqsadli kitob jamg'armasi
mablag'lari hisobidan chop etildi.**

H.Nurmatov, N.Norxo'jayev.

Musiqa: 3-sinf uchun darslik. Qayta ishlangan 10-nashri. – T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016. — 108 b.

UO'K 372.878(075)
KBK 85.31 ya 72

ISBN 978-9943-03-059-6

© H.Nurmatov, N.Norxo'jayev.
© G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016

SO‘ZBOSHI

Aziz o‘quvchi! Qo‘lingizdagi «Musika» darsligi ko‘plab boshqa darsliklar qatori Istiqlol sharofati ila chop etilib, Mustaqillik ne‘matiga aylandi.

Siz uchun har bir darslik va o‘quv adabiyotlari o‘z o‘rnida aziz, chunki ular bilim va tafakkuringizni o‘stiradi, istiqbol sari yetaklaydi. Musika darslarining ham mazmun-mohiyati ana shunday.

Musika insonni g‘aroyib kuy va ohanglar dunyosiga boshlaydi, his-tuyg‘ularini noziklashtiradi, didini charxlaydi, go‘zallikni sevishga o‘rgatadi.

Siz 3-sinfda musika ohanglarini diqqat bilan tinglash hamda qo‘shiqlarni yoqimli, xushohang qilib aytish malakalarini o‘zlashtirasiz, yangi bastakorlarning ijodi bilan tanishasiz, musiqiy tafakkuringizni yanada boyitasiz.

Yil davomida kuylaydigan qo‘shiqlaringiz ona-Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalaydi. Baxtli bolalik mavzularini tarannum etadi. Shuning uchun ham kuy va qo‘shiqlar mazmunini chuqurroq anglang, so‘z va ohang birligini idrok eting, ifodali va xushohang tarzda ijro etish malakasini yanada puxtarroq o‘zlashtirib olishga erishing.

Musika va qo‘shiq dilingizga bahra bersin, qalbingizga sevinch va quvonch baxsh etsin, o‘qish va faoliyatingizda Sizga doimo hamroh bo‘lsin.

Mualliflar

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING DAVLAT MADHIYASI

Abdulla Oripov so'zi

Mutal (Mutavakkil) Burhonov
musiqasi

Tantanavor

f

1. Ser- qu- yosh, hur

f

o'l- kam, el- ga baxt, na-

ff

jot, Sen o'- zing do'st- lar- ga

yo'l- dosh, meh- ri- bon! Meh- ri-

p

bon! Yash- na- gay to a- bad il-

f *mf*

mu fan, i- jod, Shuh- ra- ting por- la-

sin to- ki bor ja- hon!

Ol- tin bu vo- diy- lar —

jon O'z- be- kis- ton, Aj- dod-

lar mar- do- na ru- hi sen- ga yor! U- lug'

xalq qud- ra- ti jo'sh ur- gan za- mon, O- lam-

ni mah- li-yo ay- la- gan di- yor! Bag'- ri

gan di- yor.

Serquyosh, hur o'lkam, elga baxt, najot,
Sen o'zing do'stlarga yo'ldosh, mehribon!
Yashnagay to abad ilm-u fan, ijod,
Shuhrating porlasin toki bor jahon!

Naqarot:

Oltin bu vodiylar – jon O'zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

Bag'ri keng o'zbekning o'chmas iymoni,
Erkin, yosh avlodlar senga zo'r qanot!
Istiqlol mash'ali, tinchlik posboni,
Haqsevar, ona yurt, mangu bo'l obod!

Naqarot:

Oltin bu vodiylar – jon O'zbekiston,
Ajdodlar mardona ruhi senga yor!
Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon,
Olamni mahliyo aylagan diyor!

BIRINCHI CHORAK

QO'SHIQ KUYLASH QOIDALARI

1. Qo'shiq kuylaganda gavdani to'g'ri va erkin tuting.

2. Qo'shiq kuylaganda tekis nafas oling, kiftlaringiz ko'tarilmasin. Nafasni tejab, jumla oxiriga qadar bir me'yorda yetkazing.

3. Qo'shiqdagi unli tovushli bo'g'inglarni cho'zibroq, undosh tovushli bo'g'inglarni esa tez va burro talaffuz eting.

4. Tovushingizni yengil va yoqimli chiqarishga, qo'shiqlarni esa ifodali aytishga o'rganing.

5. Har bir qo'shiqni chuqur anglab aytishga o'rganib boring.

6. Xor bo'lib qo'shiq aytganda ko'pchilikning ovozigacha quloq soling va o'zingizning ovozingiz ajralib qolmasligiga e'tibor bering.

7. O'qituvchining qo'l harakatiga diqqat bilan qarang va barcha ishoralarini aniq bajarishga odatlaning.

8. Ovozingiz baxt-u boyligingiz ekanligini unut-mang. Uni doimo ehtiyot qiling, avaylab asrang. Sog'lom va jarangli ovoz bilan aytilgan yaxshi so'z ham, yaxshi qo'shiq ham dil rohati ekanligini unut-mang.

ESLANG

Quyidagi kuy parchalarini nota nomlari bilan aytib ko'rsangiz, o'zingiz o'rgangan qo'shiqlaringizni bilib olasiz:

O'rtacha tez

Shoshilmay

Rustam Abdullayev

(1947 y.)

Koʻhna Xorazmning Xiva shahrida tugʻilib oʻsgan Rustam Abdullayev Respublikamiz musiqa sanʼatining ravnaqiga oʻzining munosib hissasini qoʻshib kelmoqda. «Shodimulk», «Sadoqat», «Xiva» nomli operalari, «Quyoshga taʼzim» baleti, 5 ta fortepiano va simfonik orkestr uchun konsert, talaygina qoʻshiq va romanslar kompozitor ijodining bir qismi, xolos. 1995 – yildan buyon Oʻzbekiston Bastakorlar uyushmasi raisi.

Rustam Abdullayev yozgan koʻpgina asarlari Germaniya, Angliya, Misr, Gollandiya kabi xorijiy mamlakatlarda ham ijro etilib, musiqa ixlosmandlarini xushnud etgan. Ijodkorning «Mustaqillik lolalarimiz», «Doʻstlik taronasi», «Kulgan koʻzli bolalar», «Diyorimda bayram bugun», «Shodlik qoʻshigʻi», «Navroʻz qoʻshigʻi» kabi 50 dan ortiq rang-barang qoʻshiqlari esa oʻquvchi-yoshlar tomonidan sevib kuylanadi. Kompozitor Rustam Abdullayev bolalar uchun yana koʻplab qoʻshiqlar yozish niyatida.

NOTA BILAN KUYLAYMIZ

Quyidagi qoʻshiqni avval notalarning nomini aytib, soʻngra esa soʻzlari bilan kuylang. Soʻzlarini tushunarli, burro talaffuz qilishga harakat qiling.

Qo'shiqni kuylang

QO'ZICHOQ

Yo'ldosh Sulaymon she'ri

Rustam Abdullayev musiqasi

O'rtacha tez

Bar-ra pe- chak, sa-ra pe- chak. Te-rib kel-dik

Yur- may dik- dik. Ki- sir- ki- sir, ki- sir- ki- sir.

Bi- sir- bi- sir, bi- sir- bi- sir. U- ni chay- na,

Ba, qo'- zi- choq, U- ni chay-

na, Ma, qo'- zi- choq.

Barra pechak,
Sara pechak.
Terib keldik
Yurmay dik-dik.

Kisir-kisir,
Bisir-bisir,
Uni chayna,
Ba, qo'zichoq.

Uni chayna,
Ma, qo'zichoq.
Men va Zaynab
Har kun ko'plab
Har xil o'tlar
Terib deymiz:

Egil, egil,
Yegil, yegil,
Bo'lg'in semiz,
Ba, qo'zichoq.
Bo'lg'in semiz,
Ma, qo'zichoq.

Takrorlash

DIRIJORLIK HARAKATLARI

Jamoa bo'lib qo'shiq ijro qilinganda hamma bir paytda, tekis kuylashi uchun dirijor rahbarlik qiladi. Dirijor asar ijrosini qo'l harakatlari bilan boshqaradi.

Siz bilasizki, musiqa asarlari turli xil o'lchovda bo'ladi. Shunga ko'ra dirijorlik harakatlari ham o'lchovga qarab turlicha bo'ladi. Dirijorlik haqidagi bilim va malakalarimizni mustahkamlaymiz.

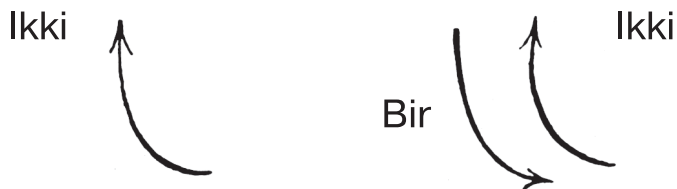
Ikki chorakli o'lchov

Ikki chorakli o'lchovga dirijorlik qilinganda avval qo'llarimiz pastga, keyin yuqoriga qarab harakat qiladi.

Birinchi kuchli hissada qo'limiz pastga tomon harakat qiladi:

Ikkinchi kuchsiz hissada esa qo'limizni yuqoriga ko'taramiz:

Endi 2/4 o'lchovli qo'shiqqa dirijorlik qilib kuylaymiz:

Qo'shiqni avval dirijorlik qilib, keyin chapak chalib kuylaymiz:

KO'YLAGIM

Po'lat Mo'min she'ri

Doni Zokirov musiqasi

O'rtacha tez

Yan-gi ko'y- lak tik-di- lar a- ya- jo- nim bay- ram- ga.

Se- vin- chim- ga sig'- ma- yin rah - mat de- dim

a- yam- ga. Ko'y- la- gim, ho, ko'y- la- gim,

kiy- sam ke- lar o'y- na- gim.

QUSHLAR

Adham Rahmat she'ri

Halima Muhamedova musiqasi

Shoshilmay

Qush- lar, qush- lar, hoy qush- lar, Biz- ga o'r- toq- dir siz-lar.

Ke- ling, qush- lar, jon qush- lar, Siz- ni se- va- miz biz-lar.

Tanishing

RAQS

Raqs – san’atning bir turi. U musiqadagi usullar va ohanglarga qarab sho’xchan va jozibador bo’ladi. Raqs kuyini tinglagan odam bexosdan harakatga tushadi. Chunki kuy tinglovchilarni raqsga chorlaydi.

Har bir xalqning o’zi sevgan raqs kuylari bor. Bizda «Andijon polkasi», «Lazgi» kabi raqs kuylari ayniqsa mashhur. Siz mana bu raqs kuyini tinglang-da, unga qanday harakatlar mos kelishini o’zingiz toping:

Musiqani tinglang

DILXIROJ

O'zbek xalq kuyi

Chaqqon

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of four staves. The first staff begins with a repeat sign and a dynamic marking of *mf*. The second staff features a dynamic marking of *p* and a long horizontal line indicating a sustained note. The third staff has a dynamic marking of *mf*. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

Qo'shiqni kuylang

SALOM, MAKTAB

Egam Rahimov she'ri

Jaloliddin Najmiddinov musiqasi

O'rtacha tez

Sa- lom, mak- tab, jon mak- tab, Se- ni se- va-
man maq- tab. Biz- ga o- chiq qu- cho- g'ing,
Yo- ning- da gul- zor bo- g'ing, zor bo- g'ing.

Salom, maktab, jon maktab,
Seni sevaman maqtab.
Bizga ochiq quchog'ing,
Yoningda gulzor - bog'ing.

Mana qo'limda kitob,
O'qish kitob ham hisob.
Sharillatib o'qiyman,
Bilag'on bo'lay deyman.

Qalam, ruchkam bor, mana,
Yozaman dona-dona.
Xatim bo'lsin chiroyli,
Kulib tursin naq oydek.

Salom, maktab, jon maktab,
Qo'shiq aytaman maqtab.
Men ham belcha ushlayman,
Gul bog'ingda ishlayman.

DIRIJORLIK

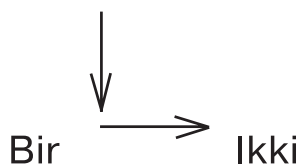
Uch chorakli o'lchov

Musiqa asarlarida ikki chorakli o'lchovdan tashqari uch chorakli o'lchov ham bo'ladi. Bu o'lchovda yaratilgan kuylar ko'proq raqs tushishga moyillik tug'diradi. Vals raqsi bunga misol bo'la oladi.

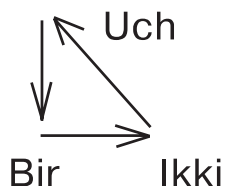
Uch chorakli o'lchovga dirijorlik qilishni o'rganing. Birinchi kuchli hissada qo'l pastga tushadi:

Ikkinchi kuchsiz hissada qo'lni o'ng tomonga harakat qildiramiz:

Uchinchi hissada esa qo'limizni yuqoriga tomon ko'taramiz:

Endi mana bu qo'shiqni kuylab, o'ng qo'limiz bilan uch chorakli o'lchovga dirijorlik qilamiz:

PAUZALAR

BUTUN PAUZA

Qo'shiq yoki kuyning biron yerida tovushlarning to'xtashi yoki tinishi zarur bo'lsa, pauzalardan (tinish belgilaridan) foydalaniladi.

Notalar cho'zimi har xil bo'lganidek, pauzalar ham har xil cho'zimda bo'ladi.

Butun pauza butun notaga teng bo'lgani holda mana bunday yoziladi:

bir ikki uch to'rt   bir ikki uch to'rt

YARIMTALIK PAUZA

Yarimtalik pauza yarimtalik notaga teng.

Yarimtalik pauza mana bunday yoziladi:

Quyidagi mashqni yarimtalik pauzalarga rioya qilib aytamiz:

do - re - mi - fa- sol - lya - si

Musiqani tinglang

BOLALAR UCHUN VALS

Uchqun she'ri

Doni Zokirov musiqasi

Vals tempida

O- zod Va- tan qo'y- ni- da Bax- ti-
miz por- loq. Un- da quv- nab,
yay- ra- shib O'- sa-
miz har choq.

The musical score is written on four staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The melody consists of quarter and eighth notes, with some notes beamed together. The lyrics are written below the notes.

Ozod Vatan qo'ynida
Baxtimiz porloq.
Unda quv nab, yayrashib
O'samiz har choq.

DIYOR MADHI

Habib Rahmat she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

♩ Kuychan

O- na -Va- tan er- ta- si, Ke- la- jak- ning me- va-

si, Bi- lim, hu- nar e- ga- si

Biz bo' -la- miz al- bat- ta, Ni- yat- lar ul- kan, kat- ta.

A - - -

Ni- yat- lar ul- kan, kat- ta.

Ona-Vatan ertasi,
Kelajakning mevasi,
Bilim, hunar egasi
Biz bo'lamiz albatta,
Niyatlar ulkan, katta.

Dovrug'lidir Vatanim,
Obro'lidir Vatanim.
Dunyodagi chamanim
Ko'z qoramdek saqlayman,
Ishonchingni oqlayman.

Orzularim uch berar,
Diyor mehri kuch berar,
Dilda yorug' tuyg'ular,
Yorug'likka oshnamiz,
Ezgu ishga tashnamiz.

Temur bobom dilda bor,
O'lkam bo'lur gul, obod,
Bayroqni tutib ozod,
Shod boramiz ilgari,
Mard g'oliblar singari!

MUSIQANING IFODA VOSITALARI

Musiqa – san’atning bir turidir. U turli cho’zim va balandlikdagi tovushlar yordamida obraz yaratib beradi. Musiqaning asosi kuy bo’lib, **o’lchov**, **usul**, **sur’at** va **dinamik belgilar** musiqaning ifoda vositalari hisoblanadi.

Musiqiy tovushlarning bir-biri bilan o’zaro bog’lanishi **kuy** ohang deyiladi.

Taktda kuchli va kuchsiz hissalarining bir maromda almashib turishiga **o’lchov** deyiladi.

Musiqiy tovushlarning kuchli va kuchsiz bo’laklarni bir maromda kelishi **usul** deyiladi.

Musiqiy tovushlarning muayyan tartibda o’zaro bog’lanishi **lad** deyiladi.

Kuy tezligi **sur’at** deyiladi.

Kuyi kuchli yoki kuchsiz jaranglashini ko’rsatuvchi belgilar **dinamik belgilar** deyiladi

Musiqani tinglang

UFORI 3 (QIZLAR RAQSI)

O'zbek xalq kuyi

Sho'x

The musical score is written on a single treble clef staff in 6/8 time, with a key signature of one flat (B-flat). The piece is titled 'Sho'x'. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and ornaments (trills and grace notes). The score is divided into several measures, with repeat signs and a final double bar line at the end.

CHORAK PAUZA

Siz pauzalar mavzusida butun va yarimtalik pauzalar bilan tanishgan edingiz. Chorak pauza ham chorak nota singari o'z cho'zim va o'lchoviga ega.

Chorak pauza chorak notaga teng bo'lgani holda mana bunday yoziladi:

bir ikki bir ikki bir ikki

NIMCHORAK PAUZA

Nimchorak pauza nimchorak notaga teng.
Nimchorak pauza mana bunday yoziladi:

$$\gamma = \text{quarter note}$$

Quyidagi mashqni nimchorak pauzalarga rioya qilib aytamiz:

Quvnoq

Chaq-qon, chaq-qon kuy-lay-miz.

Ra- von, ra- von kuy- lay- miz.

Musiqani tinglang

Musiqasi asaridagi pauzalar turlicha bo'lishini bil- dingiz. Quyidagi kuyini tinglang, undagi chorak pau- zaning muntazam takt boshida kelishiga e'tibor qiling:

FERUZA

G'ulomjon Ro'ziboyev musiqasi

Yengil

The musical score consists of six staves of music in 6/8 time. The first staff begins with a *mf* dynamic and includes a repeat sign. The second staff continues the melody with a *mf* dynamic. The third staff starts with a *mp* dynamic and includes a repeat sign. The fourth staff continues with a *mf* dynamic. The fifth staff begins with a *mf* dynamic and includes a repeat sign. The sixth staff concludes the piece with a repeat sign.

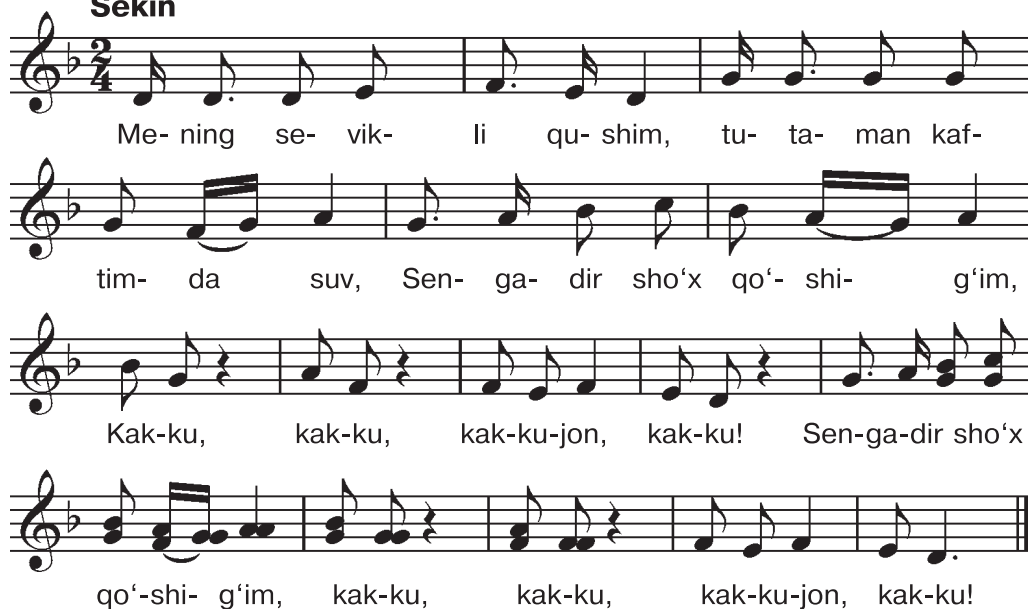
Qo'shiqni kuylang

KAKKU

To'lqin she'ri

Ibrohim Hamroyev musiqasi

Sekin

Me- ning se- vik- li qu- shim, tu- ta- man kaf-
tim- da suv, Sen- ga- dir sho'x qo'- shi- g'im,
Kak-ku, kak-ku, kak-ku-jon, kak-ku! Sen-ga-dir sho'x
qo'-shi- g'im, kak-ku, kak-ku, kak-ku-jon, kak-ku!

Mening sevikli qushim,
Tutaman kaftimda suv.
Sengadir sho'x qo'shig'im,
Kakku, kakkujon, kakku!

Yelkamga qo'n, mayliga,
Ko'zlaring munchoq, ko'zgu.
Boshlar bog'lar sayliga,
Kakku, kakkujon, kakku!

Baland, baland uhasan,
Jajji qalbimda orzu.
Fazolarni quhasan,
Kakku, kakkujon, kakku!

6/8 o'lchovida yozilgan qo'shiqqa ham qo'limizni pastga va yuqoriga harakatlantirib dirijorlik qilamiz.

TINCHLIK BOG'I

Turob To'la she'ri

Mardon Nasimov musiqasi

Tezroq

Mak-ta-bi- miz bo-g'i- da Qo'l ush- la- shib o'y-nay- miz.
A- ziz Va- ta- ni- miz- ga
Qo'- shiq to'- qib kuy- lay- miz.

The musical score is written in 6/8 time on a single treble clef staff. It consists of three lines of music. The first line contains the lyrics 'Mak-ta-bi- miz bo-g'i- da Qo'l ush- la- shib o'y-nay- miz.' The second line contains 'A- ziz Va- ta- ni- miz- ga' and the third line contains 'Qo'- shiq to'- qib kuy- lay- miz.' The music features a mix of eighth and quarter notes, with some notes beamed together. There are repeat signs at the beginning and end of the piece.

Qo'shiqni kuylang

OLTIN PAXTAM – OPPOG'IM

Po'lat Mo'min she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

Quvnoq

OI- tin pax- tam, be- g'u- bo- rim op- po -
g'im, Hu- zur - jo- nim, mo- miq- qi- nam -

The musical score is written in 2/4 time on a single treble clef staff. It consists of two lines of music. The first line contains the lyrics 'OI- tin pax- tam, be- g'u- bo- rim op- po -' and the second line contains 'g'im, Hu- zur - jo- nim, mo- miq- qi- nam -'. The music features a mix of quarter and eighth notes, with some notes beamed together. There are repeat signs at the beginning and end of the piece.

yum- sho- g'im, Chi- ro- yi- dan

nur ta- ral- gan chi- ro- g'im,

Cha- man bo'l- di gul- la- ring- dan har yo- g'im.

Oltin paxtam, beg'uborim – oppog'im,
 Huzurjonim, momiqqinam – yumshog'im,
 Chiroyidan nur taralgan chirog'im,
 Chaman bo'ldi gullaringdan har yog'im.

Paykallarda termilasan yo'limga,
 Oq qushimsan, qo'ndiraman qo'limga,
 Hosilingdan shodlik to'lar ko'nglimga,
 Chanoqlarda qaynab turgan bulog'im.

Iftixorim, baxtim deya suyarman,
 Terib-terib mehringga xo'p to'yarman,
 Xazinamga – xirmonimga uyarman,
 Bayramlarda hilpiragan bayrog'im.

Farhod Alimov

(1947–2014)

«Biz istiqbol egalari», «Ona tilim – o‘zbek tilim», «Ahillik – do‘stlik», «Chaqqon bola», «Oppoq qandim» kabi ajoyib qo‘shiqlari bilan bolalar qalbidan joy olgan bastakor Farhod Alimov Toshkentda tug‘ilib o‘ydi.

Yoshligidanoq musiqaga bo‘lgan katta ishtiyoq uni, avval, g‘ijjak sozi sirlarini o‘rganishga, so‘ngra kompozitorlik mutaxassisligini egallashga chorladi.

Bugungi kunda serqirra ijodkor ko‘plab musiqali spektakllarga musiqa yozgan, xor va yakkaxonlar uchun talaygina qo‘shiqlar yaratgan kompozitordir. Uning simfonik orkestr, xalq cholg‘ulari orkestri uchun yozgan rang-barang asarlari radio to‘lqinlarida muntazam yangrab turadi.

Qo'shiqni kuylang

OPPOQ QANDIM

Po'lat Mo'min she'ri

Farhod Alimov musiqasi

Hazilnamo

Choy- ga sol- sam te- rib - te- rib, Sen ke- ta- san
tez- da e- rib, Choy- ga sol- sam te- rib - te- rib,
Sen ke- ta- san tez- da e- rib. Op- poq qan-
dim, Yum- shoq qan- dim.

Choyga solsam
Terib-terib,
Sen ketasan
Tezda erib.

Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

Kir qo'l bilan
Ushlamayman.
Uvol qilib
Tashlamayman.

Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

Shirin bo'lar
Ichgan choyim.
Hamma sendan
Xursand doim.

Oppoq qandim,
Yumshoq qandim.

CHORAK YAKUNI BO'YICHA SAVOLLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Davlat Madhiyasini qanday tinglash kerak?
2. «Diyor madhi» qo'shig'ining musiqasini kim yozgan? Bu qo'shiq mazmunini so'zlab bering.
3. Bu chorakda qanday musiqa asarlarini tingladingiz? Qaysi kompozitor bilan tanishdingiz?
4. Qanday raqs kuylarini bilasiz?
5. Siz necha o'lchovli asarga dirijorlik qila olasiz?
6. Chorak pauza nechaga sanaladi? Nimchorak pauza-chi? Bu pauzalarga qanday notalar teng bo'ladi?
7. Musiqaning qanday ifoda vositalarini o'zlashtirib oldingiz? Musiqada ifoda vositalari nima uchun kerak?
8. Ikki chorakli asarga qanday dirijorlik qilinadi? Uch chorakli asarga-chi?
9. Sizga qanday qo'shiq va musiqalar yoqadi?

IKKINCHI CHORAK

CHOLG'UCHILAR ANSAMBLI

Musiqa asarini birgalikda bir xil qilib ijro etadigan cholg'ular guruhiga «Cholg'uchilar ansambli», deyiladi. Cholg'uchilar ansambli turli cholg'ulardan tuziladi. Unda rubob, dutor, nay, g'ijjak, chang, tanbur, doyra kabi cholg'u sozlari bo'lishi mumkin.

Shuningdek, ansambl bir xil cholg'ulardan ham tuziladi. Masalan: rubobchilar ansambli, dutorchilar ansambli, changchilar ansambli, doirachilar ansambli va shu kabilar.

Qo'shiqni tinglang

SOAT QO'SHIG'I

Rauf Tolib she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

Sho'x

Men so-at - man,
men so -at. Chiq, chiq chiq Qil-gin men-ga i- to- at,
Chiq, chiq chiq. Men va- qt - ga pos-bon - man,
Chiq, chiq, chiq Uy - g'on - may - san,
hay - ron - man, Chiq, chiq, chiq.

Quyidagi kuy parchalarining nota o'lchovini toping:

1)

Exercise 1 consists of three staves of music. The first staff contains four measures of eighth notes: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5, B4-A4-G4-F4, and E4-D4-C4. The second staff contains four measures: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5, B4-A4-G4-F4, and E4-D4-C4, followed by a repeat sign and two measures: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5. The third staff contains six measures: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5, D4-E4-F4-G4, A4-B4-C5, D4-E4-F4-G4, and A4-B4-C5, followed by a repeat sign and a final measure: C4.

2)

Exercise 2 consists of three staves of music. The first staff contains four measures: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5, D4-E4-F4-G4, and A4-B4-C5. The second staff contains four measures: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5, D4-E4-F4-G4, and A4-B4-C5. The third staff contains four measures: C4-D4-E4-F4, G4-A4-B4-C5, D4-E4-F4-G4, and A4-B4-C5, followed by a repeat sign and a final measure: C4.

Tanishing

XOR

Qo'shiqni jamoa bo'lib ijro qilishga «xor», ya'ni «jamoaviy aytim» deyiladi.

Xor jamoasi turlicha tuzilishi mumkin: bolalar xori, ayollar xori, erkaklar xori va aralash xor.

Bundan tashqari, xor ijrosi cholg'u jo'rligida yoki cholg'u jo'r-ligisiz bo'ladi. Qo'shiqning cholg'u jo'r-ligisiz kuylanishiga **a kapella** deyiladi.

Bolalar xor jamoasi qo'shiq kuylamoqda.

Qo'shiqni kuylang

LAYLAK

Uyg'un she'ri

G'afur Qodirov musiqasi

O'rtacha tez

Lay- lak kel- di yoz bo'l- di, qa- no- ti qo- g'oz bo'l- di.

The first system of music consists of two staves. The top staff is in treble clef with a 2/4 time signature. The bottom staff is in bass clef. The melody is written in a simple, rhythmic style with eighth and quarter notes.

Kun- lar i- sib ket- di- yu, bo- la- lar- ga soz bo'l- di.

The second system of music consists of two staves. The top staff is in treble clef with a 2/4 time signature. The bottom staff is in bass clef. The melody continues with eighth and quarter notes.

La - - - - -

The third system of music consists of two staves. The top staff is in treble clef with a 2/4 time signature. The bottom staff is in bass clef. The melody concludes with a double bar line. The word 'La' is written below the first note, followed by five dashes.

Qo'shiqni tinglang

O'ZBEKISTON KEMASI

Yong'in Mirzo she'ri

Ibrohim Hamroyev musiqasi

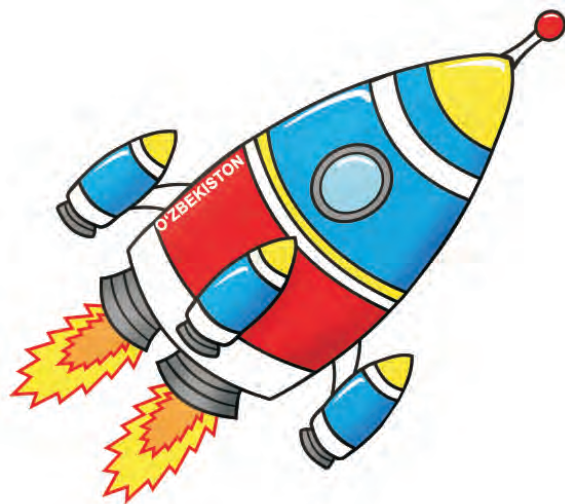
Quvnoq

G'un - cha - dir or - zu - la - rim, bir kun gul-day
o - chi - lar. Yo'l - la - rim - ga, yul - duz - lar das - ta gul-day
so - chi - lar, so - chi - lar (o). so - chi - lar (o),
das - ta gul - day so - chi - lar.
lom, sa - lom, sa - lom!

G'unchadir orzularim,
Bir kun gulday ochilar.
Yo'llarimga yulduzlar
Dasta gulday sochilar.

Mening orzuim nima?
Yashirmayman, aytaman:
Yasasam uchar kema...
Oyga borib qaytaman.

Kashfiyotchi egasi
Raketaga qo‘yar nom.
O‘zbekiston kemasi –
Jahonga aytar salom!

TINGLANG VA TOPING

Quyidagi kuy parchalari qaysi qo‘shiqlardan olingan?
Ularning nomlarini ayting va nota bilan kuylang.

Jonli

Endi bu qo‘shiqlarning musiqalarini qaysi kompozitorlar bastalaganligini ayting.

She‘rlarini yozgan shoirlarni ham eslay olasizmi?

Shu berilgan qo‘shiqlardan qaysi biri sizga ko‘proq yoqadi?

Nima uchun?

Tanishing

ORKESTR

Orkestr yunoncha so‘z bo‘lib, turli cholg‘ularda kuy ijro qiluvchi sozandalardan tuzilgan jamoadir.

Cholg‘uchilar ansamblidan orkestrning farqi shundaki, unda musiqa asari bir ovozda emas, balki ko‘p ovozda yangraydi.

Orkestrning quyidagi turlari mavjud: xalq cholg‘ulari orkestri, simfonik orkestr, estrada-simfonik orkestr, damli (duxovoy) cholg‘ular orkestri.

Musiqani tinglang

SHODIYONA

O'rtacha tez

G'ulom Qo'chqorov musiqasi

The musical score is written on five staves in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. It starts with a quarter rest, followed by a quarter note G4, and then a series of eighth notes: G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5. A dynamic marking of *f* (forte) is placed below the first eighth note of the second measure. The second staff continues with a quarter note G4, followed by eighth notes: G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5. The third staff continues with a quarter note G4, followed by eighth notes: G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5. The fourth staff continues with a quarter note G4, followed by eighth notes: G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5, G4-A4-B4-C5. The fifth staff concludes with a quarter note G4, followed by a quarter rest, and then a double bar line.

Qo'shiqni kuylang

ARCHA BAYRAMI

Po'lat Mo'min she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

O'rtacha

Ham-ma - ni ham e-tar xur - ram Bar-cha bay-ram,

bar-chabay-ram. Ro-sa, ro-sa e-tarxur - ram

Ar - cha bay-ram, ar-cha bay-ram. Bo'l-sa ham-ki,

bo'l-sa ham-ki qan-cha bay ram, qan-cha bay ram,

Eng yax - shi - si, eng yax - shi - si

ar - cha bay - ram, ar - cha bay - ram.

BU CHOLG'ULAR QANDAY CHALINADI?

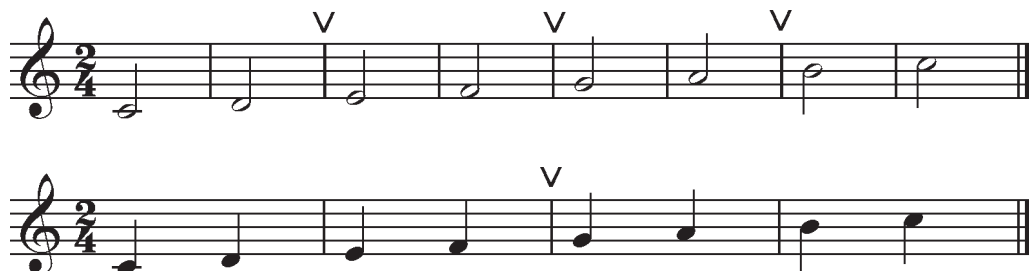

Takrorlang

MAJOR VA MINOR

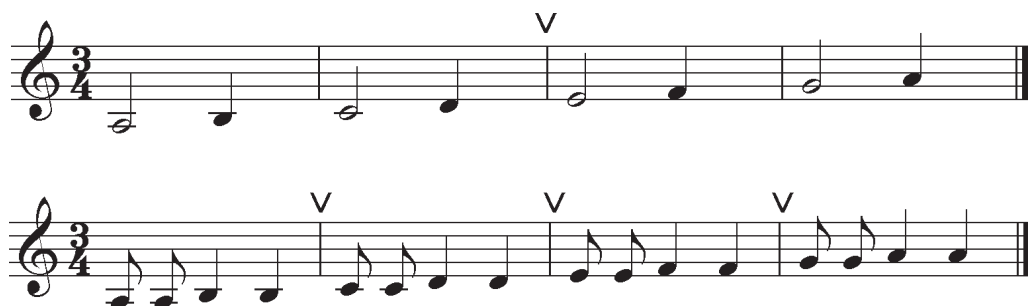
Major tizilmasidagi kuylar sho‘xchan va jozibali eshitiladi.

«Do» notasidan quyidagi major tovushqatorini o‘qituvchingizning dirijorlik ishorasi yordamida kuylang:

Minor tizilmasidagi kuylar mungli va ma‘yus eshitiladi.

«Lya minor» tovushqatorini o‘qituvchingizning dirijorlik ishorasi yordamida kuylang:

Major va minor tizilmalarida yozilgan kuylarni puxta bilib oling va ularni bir-biridan darrov farqlashni o‘rganing.

Musiqani tinglang

ZAFAR

O'zbek xalq kuyi

Yengil

Qo'shiqni kuylang

QUVNOQ BOLALAR QO'SHIG'I

Xurshid Qayumov she'ri

G'afur Qodirov musiqasi

Marshona

Qor yo-g'ar, qor yo- g'ar -oq parga o'x- shar. Xo-na-miz gul och-gan

ba- hor- ga o'x- shar. Yan-gi yil ar-cha-sin Be-zat-dik ko'r-

kam. Shox- la- ri tov- la- nar, Chi- roy- li bi- ram.

Qor yog'ar, qor yog'ar –
Oq parga o'xshar.
Xonamiz gul ochgan
Bahorga o'xshar.

Davrani keng olib,
Boshlaymiz o'yin.
Aytamiz Yangi yil
Qo'shig'in – kuyin.

Naqarot:

Naqarot

Yangi yil archasin
Bezatdik ko'rkam.
Shoxlari tovlanar,
Chiroyli biram.

NOTA BILAN KUYLAYMIZ

Quyidagi mashqni avval nota nomlarini aytib, so'ngra so'zlar bilan kuylang.

Mashqni kuylashda nafasni uzmaslikka harakat qiling.

V

Past- dan yu- qo- ri chiq - dik,
En- di past- ga tu- sha- miz.

Mana bu aytim mashqni esa «Iya» bo'g'ini yordamida kuylang:

Iya bo'g'ini yordamida kuylang:

CHORAK YAKUNI BO‘YICHA SAVOLLAR

1. Ayting-chi, qanday jamoaga «Xor» deymiz? Qanday xorlarni bilasiz?

2. Qanday jamoaga «Orkestr» deymiz? Orkestr bilan cholg‘uchilar ansambli bir-biridan qanday farq qiladi?

3. «O‘zbekiston kemasi» qo‘shig‘ining mualliflari kimlar?

4. Major va minor tizilmasida yozilgan kuylar bir-biridan qanday farq qiladi? Buni misol bilan ko‘rsating-chi!

5. Bu chorakda qaysi kompozitor bilan tanishdingiz? Uning qanday qo‘shig‘ini o‘rgandingiz? Sizga qo‘shiq yoqdimi? U nima haqida ekan?

UCHINCHI CHORAK

Qo'shiqni tinglang

QOR

Zulfiya she'ri

Shermat Yormatov musiqasi

Tez

Ol- cha gu- li bar-gi- day O'y-nab u-chib
yo- g'ar qor. A- jab qor-ga qa-ray-man,
ko'-zim-da yash- nar ba- hor. A- jab qor-ga
qa-ray-man, ko'-zim-da yash- nar ba-hor.

Daraxtlarning shohida
Qor yashnaydi, huddi gul.
Qiya tepaliklarning
Yaxida yaltirar ul.

Chana tortgan bolalar
Telpagida pag'a qor.
Qiyqirib o'ynashadi,
Shodligida bor bahor.

Qo'shiqni kuylang

YOSH ASKARLAR QO'SHIG'I

Safar Barnoyev she'ri

Shermat Yormatov musiqasi

Marsh sur'atida

Biz- lar bo- tir yosh, jang- chi, Si- nov- lar- da chi- niq- qan.

Si- nov- lar- da chi- niq- qan. U- chuv- chi- miz

ham tank- chi Mashq- lar- da g'o- lib chiq- qan.

OI- g'a- bu biz- -ning shi- or, Saf- da tu- ra-

miz a- dl. Ti- zi- lib tur- na- qa- tor,

Qa- dam tash- lay- miz da- dil.

Bizlar botir yosh jangchi
Sinovlarda chiniqqan.
Uchuvchimiz ham tankchi
Mashqlarda g'olib chiqqan.

Naqarot:

Olg'a – bu bizning shior,
Safda turamiz adl.
Tizilib turnaqator,
Qadam tashlaymiz dadil.

Do'stga fido jonimiz,
Ochiq dasturxonimiz.
O'zimizday mustahkam
E'tiqod, iymonimiz.

Naqarot

Toblanamiz yoz-u qish,
Ko'rib qo'ying, mehmonlar,
Har birimiz Alpomish,
Biz bo'lajak posbonlar.

Naqarot

UCHTOVUSHLIK

Har qanday major va minor tovushqatorlarining o'rnashgan (barqaror) uchtovushliklari bo'ladi. Bular tovushlar tizilmasining I, III va V bosqichlaridan tashkil topadi.

Major ladining uchtovushligini topamiz. Buning uchun avval tovushqatordagi notalarni birgalikda kuylaymiz.

Endi I, III, V bosqichda joylashgan notalarni kuylaymiz:

Ana shu tovushlarga «do major» uchtovushligi deyiladi.

Endi uchtovushlik asosida aytim mashqlarini kuylaymiz:

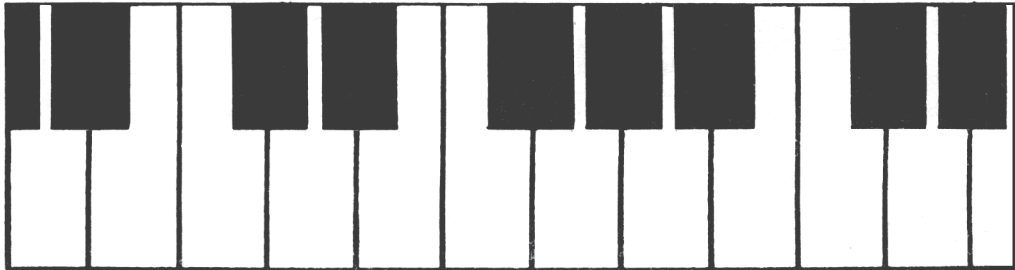

TON VA YARIM TON

Musiqa tovushlarining orasida masofa mavjud. Bu masofa ton va yarim ton bilan o'lanadi. Ton ikkita yarim tonlikka teng. Yoki ikkita yarim tonlik bir tonni tashkil etadi.

Ton va yarim tonlikni yaqqol tasavvur etish uchun pianino klavishalariga qaraymiz. Oralig'ida qora klavisha bo'lgan ikki oq klavishalar oralig'i **bir ton** deyiladi.

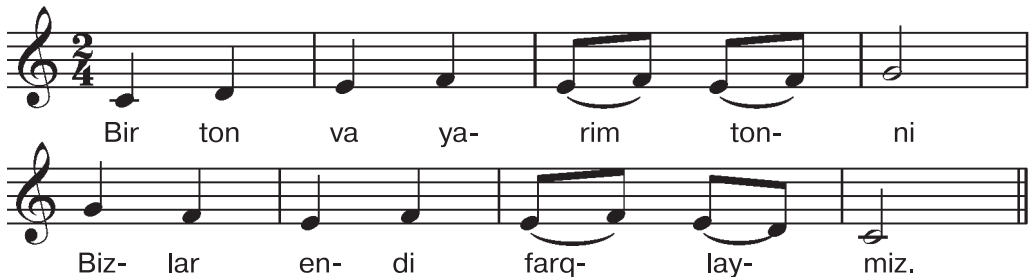
Aksincha, orasida qora klavishi bo'lmagan ikki oq klavishalar oralig'i **yarim ton** deyiladi.

Do, re, mi, fa, sol, la, si, do

Endi quyidagi aytim mashqni kuylang:

Musiqani tinglang

SAMOI DUGOH

O'zbek xalq kuyi

Shoshilmay

The musical score consists of four staves of music in treble clef, 2/4 time, with a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The first staff begins with a treble clef, a key signature of three sharps, and a 2/4 time signature. It contains several measures of music, including a triplet of eighth notes and a measure with a fermata. The second staff continues the melody with a triplet of eighth notes and a measure with a fermata. The third staff continues the melody with a triplet of eighth notes and a measure with a fermata. The fourth staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

BOYCHECHAGIM OMONLIK

Qambar Ota she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

Tez

Yer-ni qor qop- lab yo- tar, Sen u-chun tong-
lar o- tar. Meh- ring o'- ti- da muz,
qor, E- rib soy- lar- ga o- qar.
Boy-che-cha-gim, boy-che-chak, Ku- lib chiq- qan
oy- che- chak. Ba- hor- da qir, da- lam- ga
Qo'- sha- san chi- roy che- chak.
Qo'- sha - san chi- roy, che- chak.

The musical score is written in 2/4 time with a treble clef. It begins with a 'Tez' (fast) tempo marking and a repeat sign. The lyrics are in Uzbek. The score consists of seven staves of music. The first staff has a repeat sign. The second staff has a repeat sign. The third staff has a repeat sign. The fourth staff has a repeat sign. The fifth staff has a repeat sign. The sixth staff has a repeat sign. The seventh staff has a repeat sign.

Habibullo Rahimov

(1946 y.)

Musiqqa san'atining turli yo'nalishlarida samarali ijod qilib kelayotgan Habibullo Rahimov bolalar qo'shiqchiligini boyitish va rivojlantirishga o'z hissasini qo'shib kelmoqda. Uning ko'pgina yirik asarlari nafaqat O'zbekistonda, balki chet ellarda ham katta shuhrat qozongan. O'quvchi-yoshlar uchun yozilgan «Do'mboqchalar qo'shig'i», «Bog'cha opam», «Oy bolamiz – toy bolamiz», «Men – g'unchaman», «Ona yurt» kabi bir qator qo'shiqlari esa Respublikamizda o'tkazilgan turli tanlovlardan sovrinli o'rinlarni egallagan. Kompozitor jahon mumtoz musiqasi yo'nalishida ham samarali ijod qilyapti. Opera, musiqali drama va komediya hamda turli orkestrlar uchun yozilgan bir qancha asarlari Habibullo Rahimovning serqirra ijodkor ekanligidan dalolat beradi.

Qo'shiqni tinglang

MEN – G'UNCHAMAN

Normurod Narzullayev she'ri

Habibullo Rahimov musiqasi

Kuychan

Men – g'un- cha- man, ba- hor bo'l- gim ke- la- di,

Men – shab- nam- man, na- hor bo'l- gim ke- la- di.

Men – zar- ra- man, o- lam bo'l- gim ke- la- di,

Men – bo- la- man, o- dam bo'l- gim ke- la- di.

Yurt- lar ko'p- dir bir-bi-ri-dan zi- yo- da, O'z-be-kis-ton –

go' - zal di- yor dun- yo- da, Hur o'l- kam- da

baxt- li ya- shash – ti- la- gim, Is- tiq- lol- ni

Men – g‘unchaman, bahor bo‘lgim keladi,
Men – shabnamman, nahor bo‘lgim keladi.
Men – zarraman, olam bo‘lgim keladi,
Men – bolaman, odam bo‘lgim keladi.

Naqarot:

Yurtlar ko‘pdir bir-biridan ziyoda,
O‘zbekiston – go‘zal diyor dunyoda.
Hur o‘lkamda baxtli yashash – tilagim,
Istiqlolni qutlar jajji yuragim.

Men – jilg‘aman, ummon bo‘lgim keladi,
Men – yog‘duman, cho‘lpon bo‘lgim keladi.
Men – uchqunman, bo‘lgim kelar alanga,
Farzand bo‘lib yaray aziz Vatanga!

Naqarot

MUSIQA ASARINING O'ZGARUVCHAN QAYTARILISHI

Musiqa asarining ma'lum qismini qayta takrorlaganda u turlicha tugallanishi mumkin. Bunday holda tugallanishda o'zgaradigan notalar ustiga 1,2 raqamlari qo'yiladi. Bu ishora «birinchi marta uchun», «ikkinchi marta uchun» degan ma'noni anglatadi. Musiqa tilida bunga «volta», ya'ni o'zgaruvchan takrorlash belgisi deyiladi.

Quyidagi kuy misolida buni o'zingiz tushunib olasiz:

The image displays four staves of musical notation in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 6/8 time signature. The first staff shows a melodic line with a first ending bracket labeled '1.' above it. The second staff shows a continuation of the melody with a second ending bracket labeled '2.' above it. The third staff features a melodic line with a fermata over a note and a repeat sign. The fourth staff shows a melodic line with two endings: '1. Qaytarish uchun' (for repetition) and '2. Tamomlash uchun' (for completion), both indicated by brackets above the notes.

Tanishing

ALTERATSIYA BELGILARI

Tovushqatorda joylashgan asosiy yetti pog'ona-dagi notalar zarur bo'lgan paytda yarim tonga ko'tarilishi yoki yarim tonga pasaytirilishi mumkin.

Bunday hollarda maxsus belgilardan foydalaniladi. Bu belgilarga «alteratsiya belgilari» deyiladi.

Alteratsiya belgilari «diyез», «bemol», «bekar» deb nomlanadi. Nota yozuvida bu belgilar nota oldiga qo'yilib, nota nomidan so'ng aytiladi. Musiqa asarlarida diyез va bemol belgilari sol kalitidan keyin yozib qo'yiladi.

LOLACHA

O'zbek xalq kuyi

Sho'xchan

f(p)

f(p)

f

f(p)

Qo'shiqni kuylang

SHIRIN-SHIRIN

Ibrohim Jiyonov she'ri

Xurshida Hasanova musiqasi

Sho'xchan

Os- mon- da yul- duz- cha-lar, Yo- ni-da bo'l- gim ke- lar.

Bo-g'im- da- gi g'un- cha- lar bi- lan o- chil- gim ke- lar.

O- chil- gim ke- lar, o- chil- gim ke- lar,

Bo-g'im- da g'un- cha-dek o- chil- gim ke- lar.

Shi- rin, shi- rin so'-zim- ga, Jay- ron- gi- na ko'-zim- ga

Tamomlash uchun

Of- tob ku- lub bo- qa- di Oy- dek- ki- na yu- zim- ga.

Tanishing

DIYEZ

Diyez – # belgisi tovushni yarim ton, ya'ni yarim bosqich yuqori ko'taradi. Nota yo'lida u quyidagicha yoziladi:

do-diyez

sol-diyez

fa-diyez

Quyidagi qo'shiqni birga kuylaymiz va undagi notalarga tegishli bo'lgan «diyez» belgisini aniqlaymiz:

ARCHA QO'SHIG'I

Ilyos Muslim she'ri

Ilyos Akbarov musiqasi

Tezroq

Musical score for the song 'Archa Qo'shig'i'. It consists of two staves of music in 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes.

Shod- lik- ka to'l- di bu- gun di- li- miz,
U- lug' bay- ram- dir bu yan- gi yi- li - miz.

Musiqani tinglang

BAHOR VALSI

Muhammadjon Mirzayev musiqasi

O'rtacha tez

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, 3/4 time, and the key of D major (one sharp). It begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. The score consists of five staves of music. The first staff contains the first measure with a long slur over the notes. The second staff contains the second measure, followed by a repeat sign and the third measure. The third staff contains the fourth measure, followed by a repeat sign and the fifth measure. The fourth staff contains the sixth measure, followed by a repeat sign and the seventh measure. The fifth staff contains the eighth measure, followed by a repeat sign and the ninth measure. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Qo'shiqni kuylang

NAVRO'ZIM

Shukur Qurbon she'ri

Dilorom Omonullayeva musiqasi

Jonli

Ba- hor kel- di gul- ba- hor, e- ta- gi- da
gul tu- tib. Biz- ga in- tiq lo- la- zor,
qir- lar bag'- ri- da ku- tib. A...
At- rof to'- la har xil gul,
A... tr
lya, lya, lya. Biz- ning
lya, lya, lya, lya, lya
ko'k- lam- lar but- kul, lya, lya,

lya, chi- roy- li- dir ha- mi- sha,

lya

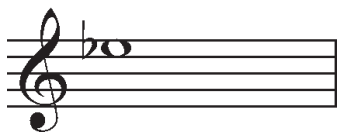
Takrorlash uchun

chi- roy- li- dir ha- mi - - sha.

Tanishing

BEMOL

Bemol – $\flat$ belgisi tovushni yarim ton pasaytiradi. Nota yo'lida u quyidagicha yoziladi:

mi-bemol

si-bemol

Diyez belgisi kabi bemol ham notadan avval yozilib, notadan so'ng o'qiladi.

Ko'pincha minor ladlarida asar yaratish uchun bemol belgisi qo'llaniladi:

re-minor

Eslang

Esingizdami, 2-sinfda siz major va minor tizilmasidagi tovushlar bilan tanishgan edingiz. Tovushlarning o'zaro bog'lanishiga tovushlar tizilmasi yoki musiqa tilida «lad» deyiladi.

Kuy yoki qo'shiq yaratishda kompozitorlar asosan major va minor ladlaridan foydalanadilar.

Endi quyidagi qo'shiqlardan parchalar tinglab, ular qaysi lad asosida yozilganligini toping:

SALIMJON – NIMJON

Po'lat Mo'min she'ri

Abdurahim Muhamedov musiqasi

Harakat bilan

Musical notation for the song 'Salimjon - Nimjon'. It consists of two staves of music in G major and 2/4 time. The first staff contains the melody for the first line of lyrics, and the second staff contains the melody for the second line. The lyrics are: Sa-lim, Sa-lim, Sa-lim- jon, Bun- cha bo'l- ding sen nim- jon. Kop- tok mi- sol se- mir- ding, go'- yo ta- ning xa- mir- jon.

BAXTIY ERKATOY

Haydar Muhammad she'ri

To'lqin Toshmatov musiqasi

Yengil

Musical notation for the song 'Baxtiy Erkatoy'. It consists of two staves of music in G major and 2/4 time. The first staff contains the melody for the first line of lyrics, and the second staff contains the melody for the second line. The lyrics are: Voy, voy, voy, voy, Bax - tiy er - ka - toy, Er - ta - lab tu - rib ich - mas e - kan choy.

Minor ladining uchtovushligi ham xuddi major ladi uchtovushligi kabi tovushqatorning I, III, V bosqichida tuziladi. «Re-minor» tizilmasini birgalikda kuylaymiz:

Endi I, III, V bosqichdagi tovushlarni topib kuylaymiz:

Bu «Re-minor» uchtovushligi deb ataladi.

Minor uchtovushligining III bosqichi majornikiga nisbatan birmuncha ma'yus va yumshoq kuylanadi.

BIBIGUL

Qoraqalpoq xalq kuyi

Yengil

Musiqani tinglang

CHERTMAK (UFORI)

O'zbek xalq kuyi

O'rtacha tez

The musical score is written in G major (one sharp) and 6/8 time. It consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 6/8 time signature. The melody is characterized by eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. The piece concludes with a double bar line at the end of the seventh staff.

SUMALAK – ENG KERAK

Po'lat Mo'min she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

O'ynoqi

Nav- ro'z kun- da eng ke- rak su- ma- lak- jon,

su- ma- lak. Nav- ro'z kun-da eng ke- rak

su- ma- lak- jon, su- ma- lak.

Qiz- lar ta- qib ja- ma- lak. la - la - la

U- la- shar- lar su- ma- lak. la - la - la

Bo'l- sa ham- ki yuz che-lak Bo'-lar ke- rak

su- ma- lak. Bo'l- sa ham-ki ming che-lak Bo'- lar ke-rak

§ CODA

su- ma- lak. Bo'l- sa ham mil- lyon che-lak

bo'- lar ke- rak su- ma- lak.

Tanishing

BEKAR

Ma'lum bir tovush oldiga qo'yilgan diyoz yoki bemol belgisini bekor qilib, tovushni asli holiga keltirish zarur bo'lganda bekar – belgisi ishlatiladi. Bu belgi quyidagi shaklda yoziladi:

fa-diyoz   fa-bekar   si-bemol   si-bekar

Mana bu asarda bekar belgisi yordamida fa-diyoz va do-diyoz tovushlari bekor qilinib, asli «fa» va «do» holatiga keltirilgan.

Notani diqqat bilan kuzating va bekar holatlarini o'zingiz toping.

RAQS

O'zbek xalq kuyi

Yengil

Tanishing

MUSIQADAGI DINAMIK BELGILAR

Kompozitorlar biror bir musiqa asarlarini yaratganlarida ularning ma'lum bir qismlarini kuchli yoki kuchsiz ijro qilinishini maxsus belgilar bilan ko'rsatadilar. Bu belgilar asarning yoqimli, jiloli eshitilishiga yordam beradi.

Musiqada bu belgilar «dinamik belgilar» deb ataladi.

Quyida dinamik belgilarning asosiylari ko'rsatilgan. Ularni bilib oling:

f (forte) – kuchli.

p (piano) – kuchsiz.

Endi tovushlarni asta-sekin kuchaytirib va pasaytirib boruvchi belgilar bilan tanishamiz:

 – bu belgi tovushlarni asta-sekin kuchaytirib borish belgisi, u «kreshchendo» deb o'qiladi.

 – bu belgi tovushlarni asta-sekin pasaytirib borish belgisi, u «diminuendo» deb o'qiladi.

Dinamik belgilarga rioya qilib quyidagi mashqni ijro etamiz:

mi - mo mi - mo

CHORAK YAKUNI BO'YICHA SAVOLLAR

1. Tovush qatorining qaysi pog'onalaridan barqaror uchtovushlik tashkil topadi? Bu uch tovush nima uchun barqaror tovushlar deyiladi?

2. Musiqada alteratsiya belgilari nima uchun kerak? Diyez bilan ko'tarilgan yoki bemol bilan pasaytirilgan tovushlarni o'z holiga keltirish uchun qanday belgi ishlatiladi?

3. Kompozitor N.Norxo'jayevning qanday qo'shiqlari va musiqalari yodingizda qolgan?

4. Raqs kuyi qanday sur'atda ijro etiladi?

5. Musiqada dinamik belgilarning vazifalari nima-dan iborat? Piano belgisi bilan ohista ijro etilgan tovushni kuchaytirish uchun qanday belgi qo'yiladi?

6. Vals usulidagi kuyga qanday raqs tushiladi?

7. Qaysi kompozitor bilan tanishdingiz? Uning qo'shig'i sizga yoqdimi?

8. Bu chorakda sizga qanday kuy va qo'shiqlar yoqdi? Nima uchun? Radio va televideniya-dan berilayotgan musiqiy eshittirish va ko'rsatuvlarning qaysilarini yaxshi deb o'ylaysiz? Nima uchun?

TO‘RTINCHI CHORAK

ODDIY MUSIQA SHAKLLARI

BAND VA NAQAROT

Sizga ma’lumki, kuylar ham, qo‘shiqlar ham o‘zining hajmi va ijro etish murakkabligiga ko‘ra turlicha bo‘ladi. Eng oddiy qo‘shiqlar band va naqarotli qo‘shiqlardir. Bunday oddiy shakldagi qo‘shiqlarni siz ko‘plab ijro etgansiz. Ular, odatda, bir necha banddan va har banddan so‘ng bir xil so‘zlar bilan takrorlanadigan naqarotdan iborat bo‘ladi. Qo‘shiqda, odatda, avval band, so‘ngra naqarot ijro etiladi.

O‘zingiz birinchi chorakda tinglagan «O‘zbekiston Respublikasining Davlat Madhiyasi», ikkinchi chorakda ijro etgan «Nisholda». uchinchi chorakda ijro etgan «Sumalak eng kerak» singari band va naqarotdan tashkil topgan yana ko‘pgina qo‘shiqlar ana shu shunday oddiy shakldagi qo‘shiqlardir. To‘rtinchi chorakda ham ulardan bir qanchasini ijro etasiz.

O‘zingiz bilgan oddiy shakldagi boshqa qo‘shiqlarning nomlarini ham ayting.

Musiqani tinglang
HOY, LOLA

O'zbek xalq kuyi

Ergash Shukrullayev qayta ishlagan

O'rtacha tez

The musical score is written on four staves in treble clef with a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The first staff begins with a 6/8 time signature and a dynamic marking of *p*. The melody consists of eighth and quarter notes, with some notes beamed together. The second staff features a melodic line with a repeat sign and a fermata over a note. The third and fourth staves continue the melodic development with various rhythmic patterns and repeat signs.

LOLA

Ilyos Muslim she'ri

Xurshida Hasanova musiqasi

Sho'x

Ba- hor kel- di e- li- miz- ga, Ko'm- ko'k- dir da- la.
Nav-ro'z kel- di e- li- miz - ga, Ko'm- ko'k- dir da- la.

Se- vinch to'- lib di- li- miz - ga, Ter- dik gul - lo- la.
Shod-lik to'- lib di- li- miz - ga, Ter- dik biz lo- la.

Qan-day ro- hat ba- hor cho- g'i, yur- tim o'z - ga- cha.
Go'-zal ba- hor kun- la- ri - da sa- y(i)r e- tay- lik.

Va - ta - nim - ning cha- man bo- g'i go'- zal kuz- ga- cha.
O'z-be- gim - ning bo - la - si- ga tinch- lik ti- lay- lik.

Gul - lo - la ter - dik, lo - la - lo-

la, Go'- zal - dir yur - tim - da qir - da - la.

Se - vinch-dan yay- rar qi - zu bo - la,

Shod - la - nar o - na - yu bo - la. Gul-lo- la.

NOTA BILAN KUYLANG

Qo'shiqni tinglang

YALPIZ

Qambar Ota she'ri

Laylo Mujdaboyeva musiqasi

Quvnoq

Mit- ti may- sa cha- qa- loq. Yap- roq- la- ri
ba- qa- loq. A- riq bo'- yin yo- qa- lab
O'- sib yay- ray- di yal- piz.

Naqarot:

As- lo ko'ng- lim to'l- may- di, Hid- la- ma- sam
bo'l- may- di. Men bor- ma- sam kul- may- di,
Yo'l- ga qa- ray- di yal- piz.

Qo'shiqni kuylang

SVETOFOR

Safo Ochil she'ri

Sa'dulla Nurmetov musiqasi

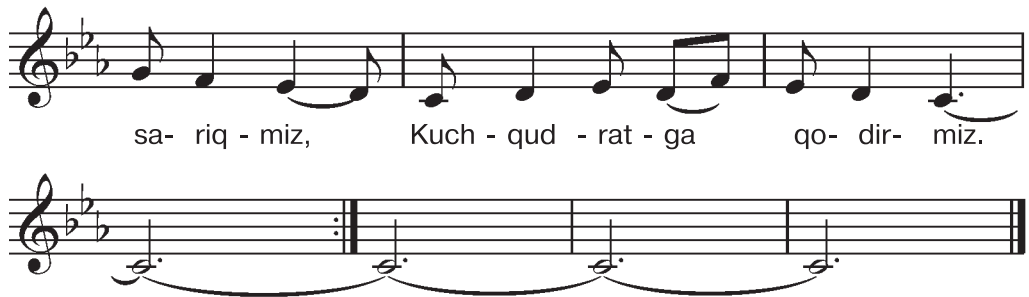
§ O'rtacha Naqarot:

Uch-o- g'ay-ni bo- tir- miz, Uch xil rang- da no- dir- miz.
Qi- zil, ya- shil, sa- riq- miz, Kuch- qud- rat- ga qo- dir- miz.

1. 2. *tr*

Ham-ji- hat- miz do- im biz, Chor- ra - ha- lar
jo- yi- miz. Vaq- ti bi- lan nur so- char, Uch- ta to'- lin
o- yi- miz. Qi- zil, ya- shil,

§

Naqarot:

Uch og'ayni botirmiz,
Uch xil rangda nodirmiz.
Qizil, yashil, sariqmiz,
Kuch-qudratga qodirmiz.

Hamjihatismiz doim biz,
Chorrahalar joyimiz.
Vaqti bilan nur sochar
Uchta to'lin oyimiz.

Qizil yonsa, tik turing,
Yashil yonsa, tez yuring,
Sariq yonsa, ehtiyot
Chorasini ham ko'ring.

Gapimiz shu sizlarga:
Barcha o'g'il-qizlarga –
Duch kelmaysiz xatarga,
Quloq soling bizlarga.

O'zingiz toping

Qaysi belgilar «Alteratsiya belgilari» deyiladi?

— bu belgining nomi nima? Vazifasi-chi?

— qaysi tovush balandroq?

— qaysi tovush pastroq?

Tovushqatorda qaysi notalarning oralig'i yarim ton?

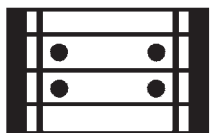
Nechanchi misolda minor uchtovushligi berilgan?

1) 2)

Major uchtovushligini tuzish uchun qanday tovush yetmayapti?

Tanishing

REPRIZA MUSIQA ASARINING O'ZGARMAS QAYTARILISHI

Qo'shiq yoki kuyning ma'lum bir qismini takrorlab ijro etish lozim bo'lganda «repriza», ya'ni qaytariq belgisi qo'yiladi. Bu belgi takror ijro etiladigan asar bo'lagining har ikki tomonidan qo'yiladi.

Repriza yordamida takrorlanadigan kuy yoki qo'shiqning bo'lagiga musiqa asarinig o'zgarmas qaytarilishi deyiladi.

Musiqani tinglang

GARDUNI SEGOH

«Segoh» maqomidan

Shoshilmasdan

The musical score consists of five staves of music in treble clef. The first staff begins with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4, which then changes to 3/4. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. The score concludes with a double bar line and repeat dots.

NAYREZ

Tojik xalq kuyi

Sho'xchan

The musical score for 'Sho'xchan' is written in 2/4 time and consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a 2/4 time signature, and a repeat sign. The notes are: quarter note G4, quarter note A4, eighth note B4, eighth note A4, quarter note G4, quarter note F4, eighth note E4, eighth note D4, quarter note C4. The dynamic marking *mf (p)* is placed below the first staff. The second staff continues the melody with notes: quarter note B4, quarter note A4, eighth note G4, eighth note F4, quarter note E4, quarter note D4, eighth note C4, eighth note B4, quarter note A4. It includes a first ending bracket labeled '1.' over the final two notes. The third staff starts with a second ending bracket labeled '2.' over the first two notes, followed by notes: quarter note G4, quarter note F4, eighth note E4, eighth note D4, quarter note C4, quarter note B4, eighth note A4, eighth note G4, quarter note F4. The dynamic marking *mf* is placed below the first staff of this section. The fourth staff contains notes: quarter note E4, quarter note D4, eighth note C4, eighth note B4, quarter note A4, quarter note G4, eighth note F4, eighth note E4, quarter note D4, quarter note C4. Dynamic markings *mp* and *p* are placed below the first and last notes respectively. The fifth staff continues the melody with notes: quarter note B4, quarter note A4, eighth note G4, eighth note F4, quarter note E4, quarter note D4, eighth note C4, eighth note B4, quarter note A4, quarter note G4, eighth note F4, eighth note E4, quarter note D4, quarter note C4.

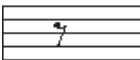

O'ZINGIZ TOPING

 – yarim nota nechta chorak notaga teng?

 – chorak nota nechaga sanaladi?

 – nimchorak notaning nechtasi chorak notaga teng? Nechtasi yarim notaga teng?

 – bu qanday pauza? U nechaga sanaladi?

 – bu pazuga teng cho'zimdagi notani ayting.

 – bu belgining nomi nima? Vazifasi-chi?

Qo'shiqni kuylang

GUL LOLADAN JAMALAK

Qambar Ota she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

Musical notation for the song 'Gul loladan Jamalak'. It starts with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 6/8 time signature. Above the staff, there is a tempo marking '♩ = 117' and a rehearsal mark 'Sho'x 8'. The melody consists of a long note followed by a series of eighth notes and a quarter note. Below the staff, the lyrics 'Rang lar-ga-boy ka-ma-lak' are written.

Rang lar-ga-boy ka-ma-lak

Yay-ra-ta-san os-mon-ni

Yay - ra - ta-san ja-hon - ni Ez - gu-dan -

be-rib da-rak ko'k gum-ba-

zi - da cha-qin Yom-g'ir bor-liq -

ni yu-var Qol-mas zar - ra - cha g'u-bor

os- mon qalb- lar- ga ya- qin

Ka-ma-lak - jon, ka-ma-lak, at-rof yen - gil

o - su - da Yash-narqiz-lar bo-shi-da gul-lo - la- dan

ja - ma - lak

Gul-lo- la- dan ja-ma-lak

MASHQ KUYLAYMIZ

Qo'shiq kuylaganda so'zlarni tushunarli, ravon talaffuz qilish muhim ahamiyatga ega.

So'z bilan ohang birgalikda mujassamlashib, tinglovchiga yetib borishi lozim.

Quyidagi mashq yordamida talaffuzni o'stirishga harakat qilamiz:

Jon- li, jon- li kuy- lang,

a - niq, bur- ro kuy- lang.

Ort- da qol- mang as- lo,

bir- ga- lik- da kuy- lang.

Rus kompozitori Pyotr Ilich Chaykovskiy

(1840–1893)

Ulug' rus kompozitori P.I.Chaykovskiy tabiatni, bolalarni juda sevar edi. U bolalarga atab turli mavzularda juda ko'p kuy va qo'shiqlar yaratgan. Uning fortepiano uchun yaratgan bolalar albomidan «Yog'och soldatchalar marshi», «Ot o'yin» va «Yalmog'iz kampir» kabi bir qator asarlar o'rin olgan. Bu asarlarni kichkintoy o'quvchilar sevib tinglaydilar.

Musiqani tinglang

YOG'UCH SOLDATCHALAR MARSHI

Pyotr Ilich Chaykovskiy musiqasi

Yengil, quvnoq

First system of musical notation, consisting of two staves. The key signature is two sharps (F# and C#). The music features eighth and sixteenth notes with various articulations, including accents and slurs.

Second system of musical notation, consisting of two staves. The key signature is two sharps. The music continues with eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes in the right hand.

Third system of musical notation, consisting of two staves. The key signature is two sharps. The music features eighth and sixteenth notes with accents and slurs.

Fourth system of musical notation, consisting of two staves. The key signature is two sharps. The music continues with eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes in the right hand.

Fifth system of musical notation, consisting of two staves. The key signature is two sharps. The music features eighth and sixteenth notes with accents and slurs.

First system of musical notation. It consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features eighth and sixteenth notes with slurs and ties. A dynamic marking of *pp* is present in the second measure of the upper staff.

Second system of musical notation. It consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features eighth and sixteenth notes with slurs and ties. There are accents (>) over the first notes of the first and third measures in both staves.

Third system of musical notation. It consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features eighth and sixteenth notes with slurs and ties. There is an accent (>) over the first note of the third measure in the upper staff.

Fourth system of musical notation. It consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features eighth and sixteenth notes with slurs and ties. There is an accent (>) over the first note of the second measure in the upper staff.

Fifth system of musical notation. It consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features eighth and sixteenth notes with slurs and ties. The system concludes with a double bar line.

Endi quyidagi kuyini tinglang va undagi si-bemol-dan tashqari, yana qaysi notaga bemol belgisi qo'yilganligini toping:

ORUXON

Qoraqalpoq xalq kuyi

O'rtacha tez

CHORAK YAKUNI BO'YICHA SAVOL VA TOPSHIRIQLAR

1. G'ijjak sozi nima yordamida chalinadi? Rubobchi? Chang-chi?

2. Kompozitor o'z musiqasida kuz faslini ifoda etish uchun major ladidan foydalanadimi yoki minor ladidanmi? Musiqada bayram kayfiyatini ifoda etish uchun-chi?

3. «Svetofor» qo'shig'ining mazmunini tushuntirib bering.

4. Musiqada o'zgarmas va o'zgaruvchan qaytarishlar qanday belgiga tegishli? Bu belgi qanday yoziladi?

5. Tovushni yarim ton pasaytirish uchun qanday alteratsiya belgisi ishlatiladi? Ko'tarish uchun-chi?

6. Qaysi cholg'uda kuy chalishni xohlaysiz?

7. Tovushqatordagi nechanchi tovushlar barqaror tovushlar sanaladi?

8. Qaysi yangi kompozitor bilan tanishdingiz? Uning qanday qo'shig'i sizga ko'proq yoqdi? Chorak davomida o'zingizga yoqqan kuy va qo'shiq nomlarini aytib bering.

9. Radio va televideniye orqali berib boriladigan qanday kuy va qo'shiqlarni maroq bilan tinglaysiz? Qaysi xonanda va sozandalarni bilasiz?

**MANA BU QO'SHIQ PARCHALARINING
O'LCHOVIGA MUVOFIQ TAKT CHIZIQLARINI
QO'YIB CHIQUING**

KULCHA NON

QO'G'IRCHOG'IM

ARCHA QO'SHIG'I

A'LO O'QIYMIZ

BAHOR VALSI

Qo'shiqni kuylang

BOBOM ULUG' YOSHIDA

Egam Rahimov she'ri

G'afur Qodirov musiqasi

Shoshilmay

mp

Bo- bom u- lug' yo- shi- da (yo- shi- da), Kat- ta ish- lar

bo- shi- da (bo- shi- da), Sho- gird-la- ri ba- ho- dir,

Ter to'- ka- miz qo- shi- da, ter to'-ka- miz qo- shi- da,

ter to'- ka- miz qo- shi- da.

1. Qaytarish uchun 2. Tamomlash uchun

ter to'- ka- miz qo- shi- da.

Bobom ulug' yoshida,
Katta ishlar boshida,

Shogirdlari bahodir,
Ter to'kamiz qoshida.

Bobom asl pahlavon,
Sherdek oshar qir, dovon.

Bog' yaratar, gul tarar,
Omon bo'lsinlar, omon.

Degan: «Kasbing ulug'la,
Yaxshi ishni qutlug'la».

Silab asta boshimiz,
Degan: «Baxting qo'riqla».

Qo'shiqni kuylang

NAVRO'Z KELDI

Yoqub Xo'jayev she'ri

Laylo Mujdaboyeva musiqasi

Quvnoq

Yer- ni qiz- dir- di qu- yosh,

Bog'- lar- ga kel- di ko'k- lam. Ma- hal- la och-

Naqarot:

di chi- roy, At- rof go'- zal, tur- fa rang. Nav-

ro'z kel- di! Yang- rar kar- nay, Bay- ram- ga tez

ke- ling- ey, Yo- zib a- jib das- tur- xon, Ku-

tar bu- gun O'z- be- kis- ton. Ku-

Yerni qizdirdi quyosh,
Bog'larga keldi ko'klam.
Mahalla ochdi chiroy,
Atrof go'zal, turfa rang.

Nahordan kuy-qo'shiq-la
Sovg'a-salomin sozlar.
Yig'ilingar, bolalar,
Kutar masxarabozlar.

Naqarot

Naqarot:

Navro'z keldi!
Yangrar karnay,
Bayramga tez keling-ey,
Yozib ajib dasturxon,
Kutar bugun O'zbekiston.

Oqsoqol mo'ylov burab,
Qarang, shodon kuladi:
-Xush ko'rdik, Navro'zim,
Sen-la shodlik keladi.

Naqarot

BOLALIGIM-PODSHOLIGIM

Rauf Tolib she'ri

Nadim Norxo'jayev musiqasi

Chaqqon

Qu- yosh pesh- voz yo'- lim- da, Tur- fa or
zu- ko'ng- lim- da, Bax- tim me-ning qo'- lim- da, bax- tim
qo'- lim- da. Qu-yosh pesh- voz yo'- lim- da.
Ya-shash zavq- li, sa- fo- li, Bo-la- li- gim,
bo- la- li- gim, bo- la- li- gim pod-sho
lik. Qal- bi tosh- qin dar-yo- lik
Bo- la- li- gim, bo- la- li- gim, bo-la- li- gim,
pod- sho- lik.

Qo'shiqni kuylang

QO'ZILARIM

Olim Qo'chqorboyev she'ri

Fattoh Nazarov musiqasi

O'rtacha tez

Qo'- zi - la - rim o't - la - ta - yin, Ma - na ko'm - ko'k

o't- loq ta - yin. Ke - lib o'y - nang, kat - ta yay - lov,

Naqarot:

Qa - rang, o't - lar qan- day ma- yin. Fer - ma - miz - ning

qo' - zi - la - ri, Chaq- nar mun- choq sho'x ko'z - la - ri,

Yay -rang ke- cha- kun- duz - la - ri, Qo'- zi - la-rim, ba - ba.

Qo'zilarim, o'tlatayin,
Mana ko'm-ko'k o'tloq tayin.
Kelib o'ynang, katta yaylov,
Qarang, o'tlar qanday mayin.

Naqarot:

Fermamizning qo'zilari,
Chaqnar munchoq sho'x ko'zlari,
Yayrang kecha-kunduzlari,
Qo'zilarim, ba-ba.

Hammangizga birdek qaray,
Sevib quchay, yuvib-taray.
Ko'payishib o'savering,
Cho'poningiz o'zim bo'lay.

Naqarot

Musiqa tinglang

JONON

Muhammadjon Mirzayev musiqasi

Yengil

The musical score is written in 2/4 time and consists of five staves. The first staff begins with a treble clef and a 2/4 time signature. The first measure is marked with a piano (*p*) dynamic. The second measure is marked with a mezzo-piano (*mp*) dynamic. The third staff contains a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. The fifth staff ends with a piano (*p*) dynamic marking. The score includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests.

MUNDARIJA

So‘zboshi.....	4
O‘zbekiston Respublikasining Davlat Madhiyasi. <i>A.Oripov</i> so‘zi, <i>M.Burhonov</i> musiqasi.....	5
Birinchi chorak.	
Qo‘shiq kuylash qoidalari.....	8
Eslang.....	9
Rustam Abdullayev (1947 y.).....	10
Nota bilan kuylaymiz.....	10
Qo‘zichoq. <i>Y.Sulaymon</i> she‘ri, <i>R. Abdullayev</i> musiqasi.....	11
Dirijorlik harakatlari.....	13
Ko‘ylagim. <i>P.Mo‘min</i> she‘ri, <i>F. Nazarov</i> musiqasi	14
Qushlar	15
Raqs.....	15
Dilxiroj. <i>O‘zbek xalq kuyi</i>	16
Salom maktab. <i>E.Rahimov</i> she‘ri, <i>J.Najmiddinov</i> musiqasi.....	17
Dirijorlik	18
Pauzalar. Butun pauza.....	19
Yarimtalik pauza.....	19
Bolalar uchun vals. <i>Uchqun</i> she‘ri, <i>D.Zokirov</i> musiqasi.....	20
Diyor madhi. <i>H. Rahmat</i> she‘ri, <i>N.Norxo‘jayev</i> musiqasi.....	21
Musiqaning ifoda vositalari.....	23
Ufori 3 (Qizlar raqsi). <i>O‘zbek xalq kuyi</i>	24
Chorak pauza.....	25
Nimchorak pauza.....	25
Feruza. <i>G‘.Ro‘ziboyev</i> musiqasi.....	26
Kakku. <i>To‘lqin</i> she‘ri, <i>I.Hamroyev</i> musiqasi.....	27
Tinchlik bog‘i. <i>T.To‘la</i> she‘ri, <i>M.Nasimov</i> musiqasi.....	28
Oltin paxtam – oppog‘im	28

Farhod Alimov (1947-y.).....	30
Oppoq qandim. <i>P.Mo'min</i> she'ri, <i>F.Alimov</i> musiqasi.....	31
Chorak yakuni bo'yicha savollar.....	32

Ikkinchi chorak.

Cholg'uchilar ansambli.....	33
Soat qo'shig'i. <i>R.Tolib</i> she'ri, <i>N.Norxo'jayev</i> musiqasi.....	34
Xor.....	36
Laylak. <i>Uyg'un</i> she'ri, <i>G'.Qodirov</i> musiqasi.....	37
O'zbekiston kemasi. <i>Yo.Mirzo</i> she'ri, <i>I.Hamroyev</i> musiqasi....	38
Tinglang va toping.....	39
Orkestr.....	40
Shodiyona. <i>G'. Qo'chqorov</i> musiqasi.....	41
Archa bayrami. <i>P.Mo'min</i> she'ri, <i>N.Norxo'jayev</i> musiqasi.....	42
Bu cholg'ular qanday chalinadi?	43
Major va minor.....	44
Zafar. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	45
Quvnoq bolalar qo'shig'i. <i>X.Qayumov</i> she'ri, <i>G'.Qodirov</i> musiqasi.....	46
Nota bilan kuylaymiz.....	47
Chorak yakuni bo'yicha savollar.....	48

Uchinchi chorak.

Qor. <i>Zulfiya</i> she'ri, <i>Sh.Yormatov</i> musiqasi.....	49
Yosh askarlar qo'shig'i. <i>S.Barnoyev</i> she'ri, <i>S.Jalil</i> musiqasi.....	50
Uchtovushlik	52
Ton va yarim ton.....	53
Samoi dugoh. <i>O'zbek xalq kuyi</i>	54
Boychechagim omonlik. <i>Qambar Ota</i> she'ri, <i>N.Norxo'jayev</i> musiqasi.....	55
Habibullo Rahimov (1946 y.).....	56
Men — g'unchaman. <i>N.Narzullayev</i> she'ri, <i>H.Rahimov</i> musiqasi.....	57
Musiqa asarining o'zgaruvchan qaytarilishi.....	59
Alteratsiya belgilari.....	60

Shirin-shirin. <i>I.Jiyanov</i> she'ri, <i>X.Hasanova</i> musiqasi.....	61
Diyez.....	62
Bahor vals. <i>M.Mirzayev</i> musiqasi.....	63
Navro'zim. <i>Sh.Qurbon</i> she'ri, <i>D.Omonullayeva</i> musiqasi....	64
Bemol.....	65
Salimjon-nimjon. <i>P.Mo'min</i> she'ri, <i>A.Muhamedov</i> musiqasi...	66
Baxtiy erkatoiy. <i>H.Muhammad</i> she'ri, <i>T.Toshmatov</i> musiqasi.....	66
Bibigul. <i>Qoraqalpoq xalq kuyi</i>	67
Chertmak (ufori). <i>O'zbek xalq kuyi</i>	68
Sumalak eng kerak	69
Bekar.....	70
Musiqadagi dinamik belgilar.....	72
Chorak yakuni bo'yicha savollar.....	73

To'rtinchi chorak

Oddiy musiqa shakllari.Band va naqarot.....	74
Hoy, lola. <i>O'zbek xalq kuyi</i> , <i>E.Shukrullayev</i> qayta ishlagan....	75
Lola. <i>I.Muslim</i> she'ri, <i>X.Hasanova</i> musiqasi.....	76
Nota bilan kuylang.....	77
Yalpiz. <i>Q.Ota</i> she'ri, <i>L.Mujdaboyeva</i> musiqasi.....	78
Svetofor. <i>S. Ochil</i> she'ri, <i>S.Nurmetov</i> musiqasi.....	79
O'zingiz toping.....	81
Repriza.....	82
Garduni segoh. « <i>Segoh</i> » maqomidan.....	83
Nayrez. <i>Tojik xalq kuyi</i>	84
Gul loladan jamalak	85
Mashq kuylaymiz.....	87
Rus kompozitori Pyotr Ilich Chaykovskiy (1840—1893).....	88
Yog'och soldatchalar marshi. <i>P.I.Chaykovskiy</i> musiqasi....	88
Oruxon. <i>Qoraqalpoq xalq kuyi</i>	91
Chorak yakuni bo'yicha savol va topshiriqlar.....	92
Topshiriq.....	93
Qo'shiqni kuylang.....	95-101
Jonon. <i>Muhammadjon Mirzayev</i> musiqasi	102

HAMIDULLA NURMATOV, NADIM NORXO‘JAYEV

MUSIQA

3-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 10-nashri

Muharrir *D.Ulug‘murodov*

Musavvir *A.Donets*

Badiiy muharrir *Sh.Mirfayozov*

Texnik muharrir *Ye.Koryagina*

Musahhih *F.Ortiqova*

Kompyuterda sahifalovchilar: *B.Ashurov B.Tuxtarov*

Nashriyot litsenziya raqami AI № 154. 14.08.09
2016-yil 28-martda bosishga ruxsat berildi. Bichimi 70x90^{1/16}.
Kegli 14 shponli. Pragmatik garniturası. Ofset bosma.
7,90 shartli bosma toboq. 9,0 nashr tobog'i. Adadi nusxa.
___ raqamli buyurtma.

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining
G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyida chop etildi.
100128. Toshkent. Labzak ko'chasi, 86.

**Bizning internet manzilimiz: www.gglit.uz
E-mail: info@gglit.uz**

Ijaraga beriladigan darslik holatini ko'rsatuvchi jadval

T/r	O'quvchining ismi va familiyasi	O'quv yili	Darslikning olingan-dagi holati	Sinf rahbarining imzosi	Darslikning topshiril-gandagi holati	Sinf rahbarining imzosi
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Darslik ijaraga berilib, o'quv yili yakunida qaytarib olinganda yuqoridagi jadval sinf rahbari tomonidan quyidagi baholash mezonlariga asosan to'ldiriladi:

Yangi	Darslikning birinchi marotaba foydalanishga berilgandagi holati.
Yaxshi	Muqova butun, darslikning asosiy qismidan ajralmagan. Barcha varaqlari mavjud, yirtilmagan, ko'chmagan, betlarida yozuv va chiziqlar yo'q.
Qoniqarli	Muqova ezilgan, birmuncha chizilib chetlari yedirilgan, darslikning asosiy qismidan ajralish holati bor, foydalanuvchi tomonidan qoniqarli ta'mirlangan. Ko'chgan varaqlari qayta ta'mirlangan, ayrim betlariga chizilgan.
Qoniqarsiz	Muqovaga chizilgan, yirtilgan, asosiy qismidan ajralgan yoki butunlay yo'q, qoniqarsiz ta'mirlangan. Betlari yirtilgan, varaqlari yetishmaydi, chizib, bo'yab tashlangan. Darslikni tiklab bo'lmaydi.